

ЗМІСТ

ЗМІСТ	3
--------------------	----------

ВСТУП	5
--------------------	----------

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	9
---	----------

1.1. Місце та роль гарантій у структурі адміністративно-правового статусу нотаріуса	9
1.2. Поняття та ознаки адміністративно-правових гарантій нотаріальної діяльності	37
1.3. Система адміністративно-правових гарантій нотаріальної діяльності та їх класифікація.....	64
Висновки до розділу 1	87

РОЗДІЛ 2

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ УМОВ ДОСТУПУ ГРОМАДЯН ДО ЗАЙНЯТТЯ НОТАРІАЛЬНОЮ ДІЯЛЬНІСТЮ ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ	91
---	-----------

2.1. Вимоги, що висуваються до кандидатів на посаду нотаріуса	91
2.2. Адміністративно-правове регулювання процедури добору кандидатів на посаду нотаріуса	117
2.3. Основні напрями забезпечення рівних умов доступу громадян до зайняття нотаріальною діяльністю	151
Висновки до розділу 2	170

РОЗДІЛ 3	
ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РІВНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ	
НОТАРІУСАМ В ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ЗДІЙСНЕННІ НИМИ	
НОТАРІАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ОДНА З ОСНОВНИХ	
АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВИХ ГАРАНТІЙ	175
3.1. Перехід до єдиної форми організації нотаріату як основна передумова гарантування рівних можливостей нотаріусам в організації та здійсненні ними нотаріальної діяльності	175
3.2. Основні напрями вдосконалення адміністративно-правового регулювання організації та здійснення нотаріальної діяльності.....	186
Висновки до розділу 3.....	200
ВИСНОВКИ	205
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	210

ВСТУП

Нотаріат сьогодні по праву визнають найбільш дієвим правозахисним інститутом, що забезпечує необхідний баланс публічних і приватних інтересів. З одного боку, як орган безспірної цивільної юрисдикції нотаріат є захисником прав і законних інтересів суб'єктів цивільних правовідносин, забезпечує їх належну реалізацію, а з іншого – як орган превентивного правосуддя він запобігає виникненню судових спорів між учасниками договірних відносин. Крім того, зазначений інститут позасудового правового захисту передбачає надання правової допомоги громадянам та юридичним особам.

Нотаріус як уповноважена державою фізична особа провадить свою професійну діяльність незалежно від держави, учасників цивільних правовідносин та інших зацікавлених у реалізації нотаріальних дій осіб. Такий статус нотаріуса є результатом втілення в життя новітньої стратегії реформування та розвитку вітчизняної системи нотаріату, що передбачає її перебудову й максимальне наближення до моделі нотаріату латинського типу.

Одним з основних принципів функціонування моделі латинського нотаріату, які сформулював Міжнародний союз нотаріусів, є принцип незалежності, відповідно до якого «нотаріус, володіючи державною владою, виконує свою функцію неупереджено і незалежно, поза будь-якою державною ієрархією». Згодом принцип незалежності нотаріальної діяльності було закріплено ще в одному важливому міжнародному документі – Кодексі етики та організаційних правил нотаріату, у якому, серед іншого, зазначено: «Здійснення нотаріальної діяльності є особистим і незалежним для кожного нотаріуса, який буде нести індивідуальну відповідальність».

Отже, є підстави стверджувати, що впровадження в національну правову систему латинської моделі нотаріату вимагає передусім докорінного оновлення адміністративно-правового статусу нотаріуса як уповноваженої державою фізичної особи, яка здійснює незалежну професійну нотаріальну діяльність.

Водночас чинний Закон України «Про нотаріат» містить лише одну статтю, яка регулює це питання. Аналіз її змісту дає змогу констатувати невиправдано звужений підхід законодавця до розуміння дійсної ролі та призначення гарантій у механізмі забезпечення прав та законних інтересів як представників нотаріального корпусу, так і споживачів нотаріальних послуг.

Оскільки адміністративно-правові гарантії нотаріальної діяльності забезпечують нормальне функціонування інституту нотаріату, вони мають бути максимально деталізовані в спеціальному законодавчому акті. Лише за наявності чітко вибудованої, детально прописаної та законодавчо закріпленої системи гарантій можна забезпечити нормальне функціонування інституту нотаріату, ефективну реалізацію покладених на нотаріусів повноважень, а також надійний захист прав і законних інтересів усіх учасників нотаріального провадження.

Наукова новизна отриманих результатів полягає в тому, що монографія є одним із перших в українській адміністративно-правовій науці монографічним дослідженням, у якому з урахуванням здобутків науковців, положень чинного законодавства та правозастосовної практики здійснено комплексний аналіз гарантій нотаріальної діяльності, розкрито суперечності їх адміністративно-правового регулювання, а також зроблено спробу визначити шляхи їх подолання, зокрема:

уперше:

– доведено доцільність розширення законодавчо закріпленої системи адміністративно-правових гарантій нотаріальної діяльності шляхом включення до неї низки важливих умов і засобів, спрямованих на забезпечення нормального функціонування вітчизняного інституту нотаріату;

– доведено практичну необхідність встановлення для нотаріусів більш жорстких обмежень, пов'язаних із їх можливим кримінальним минулим. Зокрема, до участі в доборі кандидатів на посаду нотаріуса запропоновано не допускати осіб, які мають непогашену або незняту судимість за вчинення злочину (крім реабілітованих), а також осіб, які були засуджені за вчинення тяжкого та особливо тяжкого злочину чи засуджені за вчинення умисного злочину, у тому числі судимість яких погашена чи знята у встановленому законом порядку;

- доведено, що одним із найбільш перспективних напрямів підвищення ефективності реалізації такої гарантії, як забезпечення рівних умов доступу громадян до зайняття нотаріальною діяльністю, є запровадження конкурсного порядку зайняття вакантних посад в органах нотаріату;

- обґрунтовано доцільність розширення процедури добору кадрів для нотаріальної системи і включення до неї такого етапу, як визначення рейтингу кандидатів на посаду нотаріуса та зарахування їх до резерву на заміщення вакантних посад нотаріуса;

- доведено нагальність запровадження плати не за видачу свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю, а за участь кандидата на посаду нотаріуса в проведенні кваліфікаційного іспиту;

- з метою подолання розрізнення адміністративно-правового регулювання організації нотаріальної діяльності та порядку її здійснення доведено необхідність розроблення та прийняття загальної стратегії реформування нотаріату і приведення його у відповідність до міжнародних стандартів і сучасної суспільно-політичної ситуації в державі;

- визначено заходи, спрямовані на підвищення ефективності адміністративно-правового регулювання організації та здійснення нотаріальної діяльності;

- обґрунтовано доцільність внесення змін і доповнень до Закону України «Про нотаріат», зокрема щодо: 1) удосконалення змісту кваліфікаційних вимог, які висувають до кандидатів на посаду нотаріуса; 2) доповнення нормою, що детально визначає вимоги до освітнього цензу та практичного стажу кандидатів на посаду нотаріуса; 3) доповнення нормою, спрямованою на зміцнення статусу української мови як обов'язкової мови здійснення нотаріального провадження;

удосконалено:

- визначення таких понять, як «правовий статус нотаріуса», «адміністративно-правовий статус нотаріуса», «адміністративно-правові гарантії нотаріальної діяльності», «кандидатський ценз» та «професійний відбір кандидатів на посаду нотаріуса»;

– класифікацію адміністративно-правових гарантій нотаріальної діяльності;

– адміністративно-правове регулювання процедури добору кандидатів на посаду нотаріуса шляхом розроблення й обґрунтування необхідності внесення низки змін і доповнень до Закону України «Про нотаріат» та підзаконних нормативно-правових актів із цього питання;

дістали подальшого розвитку:

– положення про те, що гарантії є невід’ємним та одним з основних елементів адміністративно-правового статусу нотаріуса поряд із його повноваженнями, відповідальністю та правообмеженнями;

– дослідження основних етапів процедури добору кадрів на посаду нотаріуса;

– положення про доцільність не підзаконного, а законодавчого правового регулювання порядку добору кандидатів на посаду нотаріуса;

– твердження про те, що з метою підвищення ефективності реалізації такої адміністративно-правової гарантії, як забезпечення рівних можливостей нотаріусам в організації та здійсненні ними нотаріальної діяльності, передусім необхідно перейти до єдиної форми здійснення нотаріальної діяльності;

– дослідження різноманітних варіантів удосконалення організаційної форми вітчизняного нотаріату, визначення їх переваг і недоліків, а також оцінка перспектив їх імплементації в національну правову систему;

– встановлення основних проблем та ключових етапів впровадження в національну правову систему латинської моделі нотаріату.